



De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

De S. Lamberto Tungre[n]si Episcopo & martyre.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

altari assistere, & virginem Editham, luce & candore conspicuam, dilectum patronum hisce compellere verbis: Scis pater, quid de me diuinæ gratiæ placeat. Tu ergo summi consilij interpres, & diuinæ voluntatis legate, huic aduenæ, qua fide & auctoritate ipsum huc inuitauerim, expone. S. Dionysius ait: Animaduerte frater, visionem, quam nuper vidisti, veram esse de huius dilectæ domine declaratione. Digna est enim, quam terrigenæ veneretur, quæ inter cælicolas meruit coronari. Dignum est honore hoc corpus, hoc templum virginis pudicitæ, in quo amator virginitatis regnauit Dominus Rex gloriæ. Eius etiam gratissima Christo suffragia, mortalibus sunt necessaria. Ità ergo tertio Nonas Nouembris corpus sanctum è terra leuatur, & omnia sic, vt prædictum erat, inueniuntur.

Monachus quidam Glasconiæ, Edulphus nomine, collectam temerè in rugam à corpore sancto tunicam præcidit, simulque sanctum corpus ferro percussit. Confestim sanguis indè copiosus, perindè vt solet ex vena incisa, prorupit, atque in vestes & pauimentum manauit. Territus frater temerarius, ferrum cum sacra rapina projiciens, in faciem tuit, admissum facinus lachrymis expiare contendit. Surgens indè, nullum prorsus cruorem vidit. Itemque soror quædam, vt conata est de vitæ sacri capitis partem abscindere, miro modo impedita est, vitali capite se attollente, & temerariam illam minaci indignatione deterrente.

Cap. 9.
Sanguis
multus ex
eius defun-
ctæ corpo-
re manat.

Clerici Pictorum in capsâ circumferebant sanctum confessorem Iuuium, atque in sancta virginis cœnobio honorificè suscepti, in altari beatæ Edithæ sacras reliquias deposuerunt. Cumque indè recedere vellent, tanto pòdere reliquiæ illæ altari inhæsere, vt nulla ratione possent amoueri. Plorant igitur aduenæ, eiulant, vestes scindunt, capillos vellicant. Tandem re desperata, receptis duobus millibus solidorum à Vulfrude Abbatisa, in sua tristes abière.

Cap. 10.
S. Iuuius
confessor.

Canutus Rex in sacra Pentecoste apud Vuilthoniam inter edendum crebrò cachinnum sustollens, nunquam se crediturum aiebat, Editham filiam Regis Edgari, sanctam esse, cuius pater libidini semper ac tyrannidi addictus fuisset. Cōtradixit autem illi Ednotus Archiepiscopus, qui tum aderat, statimque virginis tumulum aperuit. Illa verò cingulotenus se erigens, in contumeliosum Regem impetum facere visa est. Tum ille præ metu consternatus animo, humi ceu exanimis corruit. Tādè autem respirans, lætus erubuit, suæque temeritatis veniam poscens, sanctam virginem deinceps in multo honore habuit: ortaque quandoquè in mari tempestate, eam inuocauit, & serenitatē reddita, ad portum optatum appulit. Aldredus quoque Eboracensis Archiepiscopus, in mari Adriatico in magnum coniectus discrimen, sanctam virginem inuocauit, eaque mox visibiliter ei apparens, Ego sum, inquit, Editha. & quamprimum tranquillitas restituta est.

Cap. 11.

Nota mira-
culum.

Vsurpauerat quidam terram sanctæ Edithæ, & morte obrutus, sine pœnitentia decesserat è vita. Paulò post autem surgens, dixit: Succurrite amici, subuenite omnes fideles Dei. Ecce sanctæ Edithæ indignatio intolerabilis, ab omni plaga cæli & terræ hanc infelicem animam excludit, sui que iuris inuasorem nusquam consistere permittit, & neque in hoc corpore durare, neque mori me finit. Reddita autem terra, quam abstulerat, confestim animam expirauit.

Cap. 12.
Vide quid
patiantur
vsurpatores
rerum Deo
dicatarum.

VITA SANCTI LAMBERTI EPISCOPI TVN-
GRENsis ET MARTYRIS, AVTHORE STEPHANO

Episcopo Leodiensi, qui claruit Anno salutis 910. Stylum nomibilib
correxerit, vbi visum fuit, F. Laur. Surius.

PROLOGVS AVTHORIS AD HERMANNVM

Archiepiscopum Coloniensem: in quo non est stylus mutatus.



OMINO patri Hermanno Archipræsuli Stephanus humilis Tungrorum Episcopus. Cùm quotidie aliorum explorari con-
certetur actio, ac si quid reprehensibile infuerit, maculare non
differat probrosa intentio: detergenda penitus diffinitur culpata
contagio; per quam & blasphemantium iam cesset cachinnalis
irrisio. Nam à quibusdam nobiscum agētibus festum sancti Lam-
berti, qui literaria videbantur sibimet scientia præditi, non mini-
mum

Tungrones
Episcopi,
hodie Leo-
dieneses di-
cuntur.

Bb m m

mum sumus despectuosis risuum iniurijs laceffiti, quandoquidem priscorum haudquaquam cato eloquio edita legebatur apud nos praefati patris vita & passio, atque nulla propria officiorum cantabatur modulario. Abhinc sanè frequenti fratrum nostrorum precamine rogatus, sapissimis vicibus extiti coactus omnia ea suscipere inuouanda proprii impensione sensus, notamque huius infamiae à nobis propellendam omnibus. Illis verò super hoc multimodè argumentantibus, & agendum quamplurimorum similitudine stipulantibus, animum reuocans restiti, mente affixus, idque quod monerent, an bonum foret, procerà hæsitatione intrà memetipsum questus. Ecce tandem anguis syllogismicus per flexos globos latè sinuatus, linguisque tristulcis squamea colla tumidus, lumina mei cordis infundendo merfus, huiusmodi dialecticæ nuncius mihi adstitit, fatus: Omne, inquit bonum, vtile & omne vtile, bonum. Vtile bonum, nullum malum: nullum malum, vtile bonum: nullum bonum, omne malum: omne malum, nullum bonum. Ergò creatorem in suis sanctis laude celebratum, celebranti creaturæ in suis studijs vtile bonum: quodque meliorando optimum, nullum probatur existendo malum. Econtrà, quod absit, (nam fors omnia versat) negligèdo relictum amborum esse, nullum continet bonum. Tum equidem ei veracius credens, quæ vera à falsis iugi more solet esse fecernens, aliquid monitæ utilitatis consequi ex eo malui gestiens, quàm muti tenacitate silentij, laboris fructu carere negligens. Hoc itaque deliberatiui generis consilium magis eligendo pertractans, inuoco non Dryades nymphas, nec clamito Naiades,

Dialectica docet vera à falsis fecernere.

Carmina quæ prodant, versus & commata dedant.
Nec peto Mercurium lingua, sermone superbum;
Qui pennata * ferat citius discudere verba!
Sed verum Dominum, cunctorum supplico Regem;
Omnia qui tribuit, nunquam dispendia sentit,
Famine cuncta iubet, nil prorsus iussa retardant.
Arce poli residet, terram pontumque gubernat;
Omnia sic penetrat, ceu pugno cuncta recludat.
Is pater & proles, nec non & spiritus almus:
Subsistens trinus, sed substans creditur vnus.
Personas numerat nam subsistentia ternas:
Esse tamen proprium, numerat substantia nullum.
Det pedibus lucere meis, det lumina cordis.
Auxilium misero dignetur dèdere vernæ.

In Deo tres subsistètiæ suæ personæ, & vna substantia.

Enimverò neque fastu superbiæ tumens, neque quenquam patrum contemptui habens, quinimmò prælibatæ utilitati parère libens, stylo præpollentioris ingenij eandem acceleravi comens. Exindè musicæ artis ratione authentica, subnectuntur cum antiphonis responsoria noua, in quibus ordini lectionum respondet series tonorum, quatenus sibi æquando extendi queat numerus horum. Adhuc etiam animi nisu extat delectabile, in tanti patroni immorari laude.

Cantica quaproptèr, Musæ decompta lepore,
Succinctim replicant, ac eius gesta renarrant.

Quæ omnia pater tuo sensui corrigenda committo,
Notitia veri, quo nunquam fallere nôsti:
Falsa sed exuris! prosternere cuncta moliris.
Quæ maiore fide debent, quàm sensus, haberi.

Quocircà in soliditate tui pectoris iam requiescat meæ vacillatio mentis, viritum defensâ, si quidem meretur, pedo tuæ pastoralitatis: sin autem, secretim castigata leni virga tuæ paternitatis.

VITÆ



LAMBSTRIS martyr Lambertus, æterno Regi sacerdos charissimus, ex insigni prosapia in oppido Traiectensi ortus est. Porrò puerulus apud parentes Christianissimos degens, cum iam esset bona indole, illam teneram ætatem, sacri baptismatis vnda expiatã, Christo Domino consecrauit, seque totum, quantum quidem pro eius ætatis captu & nôrat, & poterat, ad Diuinam studuit conformare & accommodare voluntatem. Quam ob rem, diuina id agente gratia, cognati eius vna animi sententia statuerunt, vt quem ab ipsis primæ ætatis initijs vitæ sanctimonia commendaret, literis discendis adhiberetur, & scientiæ auctoritas adminiculo ei esset ad attingendum summæ perfectionis apicem. Hoc itaque consilio atque hac deliberatione, diuina clementia eam moderante, puer forma conspicuus, ingenio mirè docilis, viris doctissimis traditur literis institutus. Itaque ecclesiastica religione admodùm fit insignis, & cælestium mysteriorum feruenti amore medullitis inflammatur: tantoque celerius liberalium artium fluenta epotauit, quanto ardentius totum sese in Dei amorem transfuderat. Nec eum latere potuerunt etiam obscura quæque, quandoquidem ad discendum nulla intercedit mora, vbi doctor est spiritus sanctus.

Septembris 17.
Cap. 1.
De Traiecto ad Mosam dicit.

Adhibetur discendis literis.

Tandem diuinis literis eruditus, & monasticis disciplinis præclare instructus, puer pius & bonus, apud se constituit ad paternam redire domum. Itaque reuertentem ad se parens humanissimus comiter excipiens, animaduertit eum animi pietate & religione non mediocriter pueritiæ annos excedere. Lætabantur ambo Lambertus honore patris, & pater filij sui Lamberti rectè factis. Porrò sanctus & strenuus puer totis viribus in id incumbens, vt possit in virum perfectum euadere, quem admodùm Psalmographus ait, ibat quotidie de virtute in virtutem, præparans sese ad illa quandoquæ suscipienda & peragenda, quæ incommutabilis Dei prouidentia ex omni æternitate per illum fieri voluit. Etsi autem ætate esset iuuenis, at morum tamen grauitate & maturitate grandævus videri poterat: vitabat iactantiam, pompam & fastum seculi magno animo. calcabat quicquid habere poterat, in pauperes erogabat, in cælo thesauros suos condens, vt illic eos possideret, cum vita hac caduca feliciter absolutus, illa semper duratura felicitus perfrueretur.

Cap. 2.
Primo præputore vltus est S. Lamberto.

Psal. 83.

Per id tempus sanctus antistes Theodardus, Christi clarissimus martyr futurus, vir sacerdotali reuerentia plenus, & in conspectu Dei sacerdos meritò prædicandus, apud Traiectenses pontificiam obtinebat dignitatem. Ei memorabilis adolescens Lambertus, nobilitate eximia, corporis forma elegantissimus, in regia aula educandus traditus est, vt instar lapidis preciosi, multis modis expositus, idoneus & aptus fieret cælestibus capiendis ornamentis. Tum verò Lambertus, Christi columba, fellis expertus, alumnus laudabilis, solerter se accommodauit magisterio antistitis Theodardi, venerans eum tanquam dominum, diligens vt patrem charissimum, in omnibus illi morem gerens, vt decebat seruum Dei. Ex tanti enim patris conuictu & consuetudine augebatur propensius cælesti gratia, ditabatur locupletius sapientia, quotidiana meritorum accessione crescebat. Quod sanctus antistes tacitè contemplans, subtili indagatone perscrutabatur, facileque conijciebat, qualis & quantus futurus esset. Atque ea causa omni animi benevolentia & amore eum complectebatur, vt potè futurum quandoquæ gratissimum sibi successorem. At ille tanti sacerdotis amore fruens, & ab illo præclare diuinis literis imbutus, geminæ charitatis præceptum accuratè implebat, diligens tota mente Deum, & sincero amore proximos complectens sicut seipsum. Præsentia ducebat pro nihilo, quemadmodùm etiam puer se facturum promiserat, nec quicquam alicuius pensi habebat, nisi quatenus saluti æternæ conducere. Cælestibus verò animo inhiabat, seque illi holocaustum offerre gestiebat, qui ipsum singulari quodam sui desiderio affecerat, ita vt extra illum nihil appeteret.

Cap. 3.

Traditur S. Theodardo Episcopo, cuius vita supra habetur 10. Septembris.

Multum proficit apud dictum Antistitem pietate & sanctitate.

Postquam verò ab impijs interfectus, beatitudinis palmam Theodardus obtinuit, fidelis Traiectensis ecclesiæ populus, pio pastore orbat, magno studio inquirere cœpit aliquem illi sanctitate parem, quem in eius locum subrogaret. Diu omnibus

Cap. 4.

S. Lambertus recusat
Episc. operari.

& accuratè perquisitis, Lamberto nullus sanctior repertus est. Eum igitur sanctimonie honore cumulatam, parsimonie illustrem ornamentis, sancti spiritus gratia operante, vniuersa Traiectensis plebs Episcopum elegit, & in magistri locum succedere voluit. Regia quoque celsitudo & palatii proceres, eius fama comperta, sine mora censuere eum in cathedra pontificia collocandum. At vir pius & mansuetus, omni bonitate refertus, & in vera humilitate à Christo benè fundatus, tanta se functione indignum, multis modis docere conabatur. Grandis honos est, inquit, fratres mei, Episcopi ministerium, sed eius honoris graue est pondus. Ego verò me illo honore prorsus indignum pronuncio, nec possum suscipere, quod vultis. Non mihi vires suppetunt, non adfunt opera sanctitatis. Vitæ innocentis tramitè me minimè tenere agnosco, & idcirco Ecclesiasticæ rectitudinis gubernacula sumere reformido. Ad eiusmodi autem excusationum argumenta plebs Traiectensis respondit in hunc modum: Generis nobilitate polles, meritorum splendore conspicuus es, moribus ornaris, pietate excellis, nemo te est præstantior. itaque pastor noster eris. Deinde vulgi more frementes, & strepitu populari in eum irruentes, simul omnes dixerunt; Lambertus cuius noster, operum bonorum copia celebris, velit nolit, Episcopus noster erit. Sic est voluntas Dei, sic regni principes statuerunt. Illum omnis elegit Clerus, populus vniuersus acclamauit. Sed cum vir humilissimus necdum totus his precibus assentiret, acris commoti & diuino instinctu accensi, à maximo vsque ad minimum, vna voce omnes dixerunt; Non nos, Lamberte, diutius protrahas, sed pro certo nôris, te etiam inuitum fore Episcopum nostrum, & pastorem Traiectensium. Ità ergò omni Clero exclamante, & utroque sexu vociferante, voces in cælum tollebantur, & Lamberti animus nonnihil de suo rigore remittebat. Tandem assentit eorum precibus, & munus pontificium suscipit, nè venisse videatur contra obedientiam, quæ solet cæteras virtutes habere comites.

Coactus tandem assentit electioni.

Cap. 5.

Episcopus factus, vniuersi sanctissimi.

Ità ergò Dei dextera exaltatus, & Episcoporum benedictione consecratus, beatus Lambertus Traiectensis ecclesiæ factus est Episcopus. Eum autem perpetuæ religionis apicem adeptus, pietatis studuit augere opera, pontificia dignitate auctus. Macerabat quotidie holocaustum Domino, non ex pecoribus, sed à suo ipsius corpore. Nec intermittebat Missarum solennia, salutiferæ passionis Christi memoriam celebrans, offerensque Deo pro illis sacrificium, pro quibus se illi nouerat rationem redditurum. Erat facie iucundus & hilaris, mente serenissimus, sermone suauissimus, conuersatione mitissimus, terrenis oblectamentis emortuus, diuinitus spiritalibus florens. In domo eius erat veritas & gloria: in operibus eius relucebat æquitas & iustitia. Continuis erat concionibus habendis intentus, eos, qui peccauerant, sermonibus veritatis coarguens. Desides obiurgabat multa adhibita in reprehendendo moderatione: virtutum studiosos & rectè agentes obsecrabat, paternas eis adhortationes adhibens. Multa erat in illo eleemosynarum largitas, multa miraculorum copia. Admonebat omnes doctrina salutaris, exemplis informabat. Nec scribendo quisquam, nec dicendo satis explicare poterit, quæ bona vir fortis & strenuus verbis docuerit, rebus & factis executus sit.

Vacat eleemosynis. Claret miraculis.

Cap. 6.

Est charus in primis Childerico Regi Francorum.

Cum autem non posset lucerna calitis candelabro imposita, latere sub modio, cœpit inter suos haberi præcipuus. Interea lögè lateque sanctitatis eius fama sese diffundente, ad notitiã quoque Childerici Regis peruénit, qui ea tempestate apud Francos regno potiebatur, Lambertum Traiectensis ecclesiæ Episcopum, in Christi famulatu & cultu neminem in terris parem habere. Inde adeò factum est, vt Rex ille præcipuo cum honore & veneratione prosequeretur, & inter amicos illius primas Lambertus obtineret. Erat Princeps amabilis in regni palatio: Antistes Lambertus amabilis in Regis consilio. Principis prouidentia procerum facta dirigebantur: Antistitis prudentia ea tractabantur, quæ essent reipublicæ salutaria. Merito prædicandus Rex & eius exercitus, quod tanti præfulis iussis parerent. Verumenimvero

Quauis multa Deo seruirent, crimine victo

At tamen hortator scelerum, per corda malorum

Effudit virus, gaudens in peius abire

Omne genus hominum, cælos nè possit adire,

Eam ob rem commouit odia, excitauit iurgia, turbauit Ecclesiæ pacem, posuit firmamentum regni formidinem, rabie crudelitatis hominum pectora adeò incendit, vt iam non viderent cælum, nec recordarentur iudiciorum iustorum.

Cum

Cum ergo id genus multiplex virus per satanæ ministros admodum effusum esset, princeps regni Childericus Rex inclytus occisus est: moxque inuidiæ pondus & hostile odium in Christi seruum Lambertum concitatum est: eaque inimicorum rabie magis magisque grassante, & inuidia diaboli nequiter exardescente, Lambertus eximius Christi sacerdos, honore & dignitate sua priuatur, è sede sua exturbatur sine causa, pro dolor, regia prosternitur celsitudo, impiorum iniquitas præualet, faceret dotalis sanctitas ignominia afficitur, iustitia profligatur. Eheu cogor scriptis depromere rem tum reuera gestam. Traiectensis ecclesiæ cathedram latro Pharamundus inuasit, curam & ministerium pontificium homo miserimus ad mundi pompam, non ad vitæ sempiternæ obtinendam palmam, accommodauit. Usurpauit præsulum, dominium sibi vendicauit, latro animarum, Ecclesiæ publicus prædo effectus, temerariè sacramenta Domini corporis, contaminauit fastigium Canonice integritatis & rectitudinis, violauit sanctuarium, prophanauit sacerdotium, confudit religionem, immutauit ordinem, æquitatem oppugnauit, à iustitia prorsus abhorruit: noluit habere benedictionem, nec timuit sibi maledictionem assequere. Nullum facinus execeratus est, nullum flagitium in se non admisit. Verbis & factis satis declarauit, qua animi intentione & consilio ecclesiæ regimen sibi usurpasset. Plura referre pudet ex ijs, quæ homo fallax & dolosus gessit.

Cap. 7.
Childericus Rex interficitur.

S. Lambertus è sua sede pellitur.

Pharamundus eam occupat, homo flagitiosus.

Psal. 108.

At Lambertus Christi athleta, moderatè ac placidè omnia ferens, sedem suam reliquit, curam ouium illi commendans, qui eas & baptismate abluerat, & sanguine redemerat. Cumque discederet vir mitissimus, tametsi conuicia in eum iactarentur, & iniurijs afficeretur, nunquam ira commotus est. Porro omnis populus eius abitu lugebat. Clerus totus lamentabatur, pariterque eum cum multo gemitu prosequentes, dicebant, Cui nos committis pastor vigilantissime? Cur nos deseris sacerdos sanctissime? Quid ita relinquis gregem tibi addictum, & supplicem Clerum? Quis iam nos ab hostis insidijs tuebitur? Quis orabit Deum pro nobis? Quis pestes depellet? Inuadent nos lupi rapaces, dilaniabunt hostes ferocissimi. Nemo erit, qui abigat, nemo, qui profliget. Tu stabilitas fortium, instaurator debilium, in aduersis propugnator, in prosperis decus, tu consolator pauperum, adiutor orphanorum, viduarum perfugium. Te planè comitabimur omnes: tecum pariter moriemur vniuersi. Si superbi te despiciunt, si filij Belial persequuntur, nos oues tuæ, te & diligimus & veneramur. Fit cælo clamor fratrum, lachrymæque gementum. Tunc pater cuius, lachrymis ita satur obortis, Pro te pauca loquar. Non pastor deerit vobis, non cura salutis. Vnū est, quod mando, repetens iterumque monebo: O filij charissimi, & oues illius summi pastoris, seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Declinate à malo, & facite bonum: vt adsit vobis fortissimus adiutor, qui est veracissimus in promissis, nec sinat perire, quos redemit passione sua Christus Iesus Dominus noster, qui est benedictus in secula.

Cap. 8.

Clerus & populus multum dolent eius obitu.

Psal. 2.

His dictis, sacras manus sustollens, & oculos ad cælum dirigens, benedixit Clero & populo, Christi eos signo communiens: exosculatisque omnibus, cum paucis comitibus profectus est ad monasterium Stabulense: vbi vir memorabilis, separatus à custodia Domini gregis, cum senatoribus cæli intrâ terrestres paradisi curiam versabatur. Degebat tum illic sub disciplina regulari monachorum coetus, quorum conuersationem in cælis esse, multarum virtutum documenta prodebant. Inter quos etsi ille ordine extremus, at sanctitate primus fuit, vltimus numero, præcipuus pietatis ac deuotionis studio. Eum patres monasterij haud aliter atque charissimum parentem colebant: fratres vniuersi cæli domino & patri reuerenter assurgebant, & quem Dominus Iesus sua gratia persuaderat, omnibus bonis charus & amabilis erat. Ille vero degens in eo monasterio, totis viribus Domino seruebat, summoperè cupiens illi placere, cui se templum dedicauerat. Incumbebat in preces creberrimas, idque tanto liberius, quanto à cura pastoralis absolutior. Quæ ille erga prælatos humilitate, qua erga omnes eomitate & benignitate usus sit, nemo neque verbis exprimere, neque scriptis comprehendere potest. Frugalitatem verò & abstinentiam in eo prædicari quid attinet, quando eam adeo sectatus est, vti ipsa corporis macies eum Domino testaretur in omnibus gratum & acceptum in odorem suauitatis?

Cap. 9.

Exul degit sanctissime in cenobio Stabulensi.

Quid verò ad cumulum perfectionis eius, Dei omnipotentis benignitas ostendere voluerit, non est silentio premeendum, sed succinctè commemorandum. Quadam nocte, simul illo cum fratribus quiescente in dormitorio, visum ei fuit clam è lectulo

Cap. 10.

furgere, vt attentiori animo posset diuturnis precibus vacare. Cùm autem alterum è calceis acciperet, alter è manibus lapsus & pavementum feriens, fratrum quietem interturbauit. Experges factus igitur cœnobij pater, & huius arcani ignarus. Quisquis, inquit, illè est, cuius culpanda temeritate isthuc modò accidit, pro nostra consuetudine mox se conferat ad Crucem, & quod negligentia admisit, obedientia expiet. Mox B. Lambertus sacerdos patiētissimus, spe firmissimus & lætissimus, Abbatis præcepto libenter paruit, & ad Crucem tranquillo & prompto animo properauit: nec quicquam tulit secum, quo aduersus immane frigus se maniret, præter vnicum, quo indutus erat, ciliciū. Et quidem nox illa erat gelidissima, & multa glacie ac niue aspernima. Sed ardebat in pectore beati viri flamma spiritus sancti: quo fiebat, vt externi frigoris cruciatum contemneret. Cùm sic autem sub Cruce staret illa sacrosanctæ Trinitatis hostia, & sine intermissione Dominum saluatorem deprecaretur, cælum, vt certò nobis persuademus, eius purissimis patuit precibus, & ad diuinæ maiestatis aures illæ penetrarunt: cumque illud Dauidicum mente psalleret, & ore depromeret. Quando veniam & apparebo ante faciem Dei: actum est diuinitus, vt gallorum cantus tempus solitum anteuertere. Surrexerunt itaque fratres religiosi, vt more solenni vigiliam agerent. Tandem omni officio conuenienter expleto, omnes è templo egressi sunt, cupientes ignem struere, vt acerrimi frigoris iniuriam à se propularent. Eo structo, auidi ad eum omnes accurrunt, atque omni ex parte eum ambiens, sese calefaciunt. Interim Abbas cunctos circumspectans, videt beatum Lambertum non adesse. Quærit ex alijs, vbinam sit sacerdos venerabilis. Respondent fratres illum esse, qui iussus sit sub Crucem se recipere. Tum Abbas humanissimus multo stupore affectus, grauiter suspirat, imoque ducens è pectore vocem, ait: Heu me nimium infelicem, quæ me demètia cepit, vt innocentem damnarem, & sacerdotem gelu horridissimum perpeti cogerem? Id planè facinus est execrabile.

Cap. II.

Psal. 50.

Abbas cum fratribus pœunt veniam à sancto viro.

Vir sanctus fratribus benè precatur.

Sic dixit moerens: deinde versus ad adstantes. Ite fratres, inquit, ite celeriter, rogatè obnixè patrem nostrum, vt ad nos quamprimùm se recipiat. Mox illi properè abeuntes, inueniunt virum sanctissimum & mitissimum sacerdotem in frigore & nuditate Domino mirabiliter psallentem: Cor contritum & humiliatū Deus non spernis: sed benignè sacrificium nostræ seruitutis accipias, vt edificentur muri Hierusalè ad tui nominis gloriam, quod est benedictum in secula. Cumque cōstantissimus Domini confessor, gratum spiritus sancti sacrarium, ad ea, quæ in Psalterio sequuntur, animi sui intentionem dirigeret, fratres assistunt, omnium nomine veniam petunt, Abbatis iussu sic ei dicunt: Dulcissime pater, orat & obsecrat Abbas, vt ad fratres ocyus accedas. Non recusat beatus antistes, sed cum eis properat ad domum, in qua fratres erant pellendi frigoris causa. Postquam autem domus limina attingit, facies eius beatissima mirè resplenduit. Tum Abbas cum fratribus vniuersis ad eius vestigia aduolutus, Ignosce, inquit, pater venerabilis, ignosce fratribus tuis, nec imputes nobis, suppliciter rogatus à nobis, quod insipienter aduersum te egimus. Miserere deprecantibus, da veniam dolentibus. Ad quæ sanctus Episcopus respondit: Nè, quæso, charissimi, nè sic loquamini. Surgite ocyus, & meis potius erratis vos ignoscite. Nihil in me peccatis, quod ego vobis cōdonare debeam. Ità ergo illis erectis, & multum adhuc anxius, lætus & iucundus dixit pater ille amabilis: Quæso, patres, faceat perturbatio omnis. Non me fregit aut terruit frigoris acerbitas. Adfuit enim mihi protector vitæ meæ, custodiens me in ea afflictione, & pro sua indulgentissima misericordia audiuit preces meas. Quamobrè gratias illi agite, & sanctum nomē eius benedicite. His dictis, manibus in cælum sublatis, fratrum collegio benè precatus est, ità dicens;

O Deus omnipotens, caelestia lumine complens,
Qui cælum, terras, pontum ditone gubernas,
Vt sint cuncta tuis in tempore subdita votis:
Hos, exposco, tuos benedic per secula seruos;
Protege ab insidijs, serua virtutibus almis;
Donèc te videant, & cæli regna capeasant;
Te tribuente, Deus, qui nunc & semper in æuum
In triplici virtute tuè benedictus haberis.

Postquam omnes responderunt, Amen: sic fiat, Deus? facile perspexere vniuersi, non mediocribus virtutum ornamentis diuinitus instructum beatum Lambertum. Cupi-

Cupientes autem illi charitatis officia exhibere, & post durum & intolerabile illud cum frigore certamen, amantissimum patrem recreare volentes, balneum illi appararunt, & nitidis eum vestibus induerunt. Ità fortissimus Christi miles & patientissimus antistes, post obedientiam honoratur, post victoriam sublimatur: nec tamen quantum commeruerat illa tolerantia sinceritas, sed vt potuit mortalium facultas.

In huiusmodi virtutum insignijs degebat illic Lambertus Christi victima, sacerdos Dei & hostia quotidiana in odorem suauitatis, mundo huic crucifixus, viuens Deo redemptori suo: à pestiferis hominibus deiectus, à beatissimis caelestis patrie ciuibus erectus: expulsus è ditione pontificia, in aternitatis collegium ascitus: ouium curam coactus deserere, & ad caeli palatia inuitatus. Interim verò infelix Pharamundus, qui Traiectensem ecclesiam inuaserat, filius iniquitatis, falsò dictus pastor ouium, rectius appellandus angelus tenebrarum, propter flagitia sua, multis eum criminantibus, non solum à sede illius ecclesiae eiectus, sed etiam à tota prouincia illa exclusus est. Septem annis solo nomine Episcopus ibi fuit, nullo bono opere Episcopum se exhibens: vt non immeritò illum fideles in terra persecuti sint, qui manifestè erat Deo inuisus & contrarius. Sub eo autem plebs valde dilacerata, & tandem Dei miseratione clementer liberata, summoperè in eam cogitationem & curam incubuit, vt egregium antistitem & humanissimum patrem suum Lambertum recuperaret. Per id tempus Pipinus apud Francos principatum obtinebat, vir armis strenuus, & diuinæ religionis cultor præcipuus. Is beati Lamberti comperita sanctitate & mansuetudine, misit legatos ad Stabulense monasterium, qui sanctum Lambertum repeterent, orarentque eum, nè graueretur ad Regem se conferre, & suam occupare sedem. Legati vbi ad eum venerunt, ità eum appellarunt; Te, pater, Rex obsecrat, omnisque populus flagitat, vt à monasterio egrediens, gregem, quem ante hos annos relinquere compulsus es, recipias, opusque Domini abs te inchoatum, ad finem perducas. Tum vir sanctus cum lachrymis ità respondit; Fateor me ecclesiam meam non sic gubernasse, vt par erat: nec ità vixisse, vt debui. Non sum itaque dignus, qui posthac pastoris fungar ministerio: nec sanè præesse appeto, qui nulli prodesse queam. Legati dixere ad eum; Te virorum nobilissime, te sacerdotum doctissime per amorem Dei obsecramus, per proximorum charitatem obtestamur, vt nobiscum reuertaris, & ouium tuarum curam recipias. Ille verò altius suspirans, rursus respondit; Equidem refutare non audeo, fratres mei, quod dicitis. Regis iussu contemnere non deo, proximis meis inferuire, vbi res postulat, cupio. Itaque incunctanter ibo vobiscum, & quod iubetis, aggrediar. Potest autem Deus id perficere, & ad optatum perducere finem.

Ità demum beatissimus confessor Lambertus, iam multiuaria examinatione probatus, ad propriam sedem reuersus est: & exul sacratissimus, insigni patientia conspicuus, gregem recepit suum, eumque & præclare defendit, & infatigabili studio custodit. Quanta verò, illo redeunte, apud omnes extiterit exultatio, nec doctissimus quisque possit pro dignitate explicare. Exultabant etiam ipsi supernæ Hierusalem ciues, sacrosanctæ Trinitati gratias agentes immensas. Gaudebat omnis illa regio, laudantesque Deum, non tam excelsa voce, quàm mente pia & deuota, dicebant omnes; Agamus Deo gratias, quoniam visitauit nos oriens ex alto, & restituit nobis Dominus pastorem nostrum, & custodem vigilantissimum. Erat hæc & Regis & populi, diuitem & pauperum communis gratulatio, & vbiq; audiebatur vox laudis & gratiarum actio, emeritusque miles, multiplici afflictione purgatus, ouium suarum laude & prædicatione efferebatur, & in Traiectensi sede honorificè reponebatur.

Præstino igitur honore affectus, tanta sanctitate enituit, quanta decebat Dei pontificem pollere. In eius pectore sinceritas & diuinæ legis plenitudo: in ore eius veritas & mansuetudinis pulchritudo: in consilio vigor & prudentia: in actionibus æquitas & multa copia: in conuersatione innocètia & castitas. Erat fide constantissimus, spe firmissimus, charitate integerrimus, singulari prudentia, temperantia, fortitudine & iustitia ornatus, bonorum operum studio eximius, doctrina & virtutibus admirabilis. Auxera-teu caelestis pater vitæ meritis, & miraculorū gloria illustrarat. Non respiciebat ille personas potentium, sed morum potius elegantiam attendebat. Quos nouerat religiosius viuere, eos maiori honore prosequabatur. Omnibus omnia factus erat, vt omnes lucrificeret. Intra septa domus eius, nunquam ornabatur sedile illius,

In tanto frigore conseruabatur diuinitus illius.

Cap. 12.

Pharamundus è tota ditione pellitur.

Iste Pipinus 2. maior domus Fræcia, fuit Caroli Martelli pater.

Cap. 13.
S. Lambertus redit ad sedem suam.

Cap. 14.
Catalogus virtutum eius.

Non respicit personas potentium, 1. Cor. 9.

illius, sed humili mente apud se reuoluebat, quid in vita futura possessurus esset. Vestibus non ad eò preciosis utebatur. Primus eius amictus, erat saccus cilicinus. Conabatur enim corpus humiliare in terris, vt anima posset in cælis exaltari. Inuisebat villas & oppida diocesis suæ, noueratque inuenire homines & Domino lucrati, quos aternæ hereditatis consortes efficeret.

Cap. 17.
Texandria
ethniciſmo
laborat.

Illic cõcio
natur S. Lã
bertus.

1. Tim. 3.

Gen. 1. & 2.

Rom. 5.

Gal. 4.

Luc. 2.
Matth. 3.

Iohan. 19. &
20. & c.

A. Ct. 1.
Marc. 16.

Multi in
Texandria
conuertun-
tur & tota
regio Chri-
ſto confe-
cratur.
Cap. 16.

His igitur studijs intentus, & huiusmodi iustitiæ esurie semper ardens, in Texandriam profectus est, gentilibus erroribus adhuc deditam, & idolorum spurcitijs contaminatam. Cumque illic magna sermonis gratia cœpisset serere fidem catholicam, eius regionis homines in vnum collecti, veritatis præconem volunt discerpere, & post illata conuicia & contumelias atque ludibria, ignominiosa morte afficere. Eos verò ira & crudelitate feruentes, & sathanico spiritu bacchantes, confessor Domini Lambertus forti & inconcussò animo sic affatur; O viri fratres, quandoquidem mente & ratione præditi estis, audite quæso diligenter, & quæ dicturus sum, animis vestris sapienter affigite. Omnipotens Deus pater ingenuus, cuius ego seruus sum, quique solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, vnum de se genuit sine tempore Verbum, per quod ex nihilo fecit omnia, quæ sunt in hoc mundo. Quam quidem & initij & finis nesciam generationem, mente & intelligentia suspicere & admirari possumus, at oculis corporeis conspiciere nequimus. Nec pater anterior filio, nec pater filius posterior est. Ex his autem duabus personis, atque vna eademque inseparabili essentia procedit spiritus sanctus, patri & filio maiestate æqualis, & indiscreta diuinitate consubstantialis. Hæc verò in personis Trinitas, in essentia vna diuinitas, postquam ex nihilo creauit orbem vniuersum, è limo terræ finxit primum hominẽ, cuique dormienti extraxit costam, & ex ea formauit mulierem, vt ex illorum immaculata sobole desertorum spirituum ruinæ instaurarentur. Posuit autem eos in paradiso deliciarum, fecitque eis potestatem ex omni ligno vescendi, solo ligni scientiæ boni & mali esu eis interdicto, vti per eam obedientiam, creatoris sui amore exhibitam, sine morte carnis ad cælestem Angelorum patriam quandoque transferrentur. Sed pro dolor inuidia serpentis homo cupiditate illectus, à lege sui conditoris discessit, atque irâ morti factus obnoxius, ex paradiso eiectus est, nec solus meritam sensit iram, sed omnem sui generis propaginem in mortiferi facinoris acerbitates & pœnas secum pertraxit. Sicque princeps mundi huius, ius sibi tyrannicum in homines vendicans, eos sibi subdidit, donèc is, qui condidit carnem, ex Virgine carnem sumpsit, qua hominem redimeret ab eo præuaricationis reatu, callidi hostis malignitate euersum. Is ergo, quem ex patre dixi generationis sine tempore, ex intemerata virgine Maria in tempore natus est, atque in vtraque natura subsistens, Deus cum patre permanet, & ob redimendum humanum genus ex Virgine matre mortalis homo factus est. Atque ex Virginis vtero verus Deus & homo verus prodiens, vt homo circumciscus est, ab Iohanne in Iordane baptizatus, discipulos sibi afficiuit, plurima fecit miracula, & quod reuera erat, mundo palam declarauit. Ad extremum voluntatis suæ potestate animam suam posuit in Cruce, vt nos suo sanguine redimeret, quos diabolus à prima mundi origine captiuitatis iugo premebat. Peracto tandem passionis mysterio, & mortis imperio destructo, tertia die rediuius surrexit, naturæ priuilegium nobis restituens, quod in primo parente amiseramus. Deindè per dies quadraginta suis apparens discipulis, eos tandem in orbem vniuersum ire iussit, & peccatorum annunciare remissionem, & quod ab ipso didicissent, in omnium gentium perferre notitiam. Ijs dictis, in cælum ascendit illis adspectantibus, victorque mortis ad patris dexteram sedet. Porro discipuli sancti spiritus charismatis impleti, per orbem totum dispersi sunt, & hanc fidem omnibus prædicarunt, quam nos veram esse credimus sine vlla hæsitacione, eamque vobis in eius nomine & pro illius amore constanter prædicamus. Hæc & id genus alia beatissimo Lamberto prosequente, & mirabiliter euangelizante, conuersi sunt ad Dominum, quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Tum verò egregius doctor & facundissimus concionator idola euertit, populum vndis salutaribus expiauit, ecclesias condidit, presbyteros ordinauit, totamque regionem illam Christo consecrauit.

In eiusmodi pietatis certamine illo forti & inuictò animo versante, & bella immortalis Regis gerente, ad triumphalem martyrij palmam, eo donante, peruenit. Erant duo fratres, homines scelesti, Gallus ac Rioldus, qui famulos beati viri multis modis

modis affligere & vexare non dubitauerunt. Eos antistes patientissimus summissè admodum rogabat, sæpè etiam obiurgabat, volens eos ad meliorem frugem reuocare. At illi tanto pertinacius infestabant Ecclesiæ familiam, quanto id, ceu oues Christi, moderatius ferebant, qui ab eis vexabantur. Itaque pontificis clientes & cognati, qui erant generis nobilitate insignes, & rebus valdè locupletes, animi dolore & zelo permoti, illas subditorum iniurias sibi nulla ratione ferendas, sed maleficos illos oppressores persequendos statuunt, sancto Episcopo id ignorante. Illorum igitur proteruia crescente, viri clarissimi & armis strenui, bello illos petunt, & vtrumque interficiunt. Quæ res pessimè habuit Dodonem infelicem, illis sanguinis affinitate valdè propinquum. Quamobrèm eis in infando crimine succedens, superbia tumidus, consilio hebes, armis frigidus, cædè machinatur beato antistiti, quotidianasq; ei insidias comparat. Adiungit ad eam rem socios sibi, homines audaces & flagitiosos, in armis e regie exercitatos. Cùm ijs petit Leodium, vbi tum fortè morabatur Episcopus. Eadem nocte, mox futurus martyr, beatus Lambertus, domi relictis socijs dormientibus, ad offerendas Domino preces solus exiit, in easq; diutissimè incumbens, indefesso animo ad orientem ferè solem eas produxit, totam spem suam in Domino reponens. Igneus astrigeras iam Sol migrabat ad arces, Crinibus & roseis tenebras aurora fugabat, cùm vir sanctissimus domum repetit, comites suos excitat, matutinarum precum officium secum persolvere iubet. Ijs strenuè & religiosè peractis, iam vigilijs, ieiunijs & precibus vir beatus planè defessus, famulis hortantibus, lectulum petit, paulisper quieturus. Sed frustra illic leuamentum quærebat, vbi nullam solebat ferre mollitiem. Corpus enim suum, quod diurnis ijsq; perpetuis macerabat laboribus, noctibus etiam sine intermissione affligebat. Necdum autem obdormierat, & ecce vnus è famulis domo egressus, videt hostes eminùs aduentantes. Mox redit intrò, narrat socijs quid viderit. Illi omnes multo timore correpti, non tamen audent excitare pontificem. Diù ergò intrà silentium se tenent, donè iam propè adessent inimici.

Dodo insidiatur viræ S. Lamberti

Eccè quomodo vir sanctus in precibus totam ferè nocte perducatur.

Non puto equidem omittendum hoc loco, quod omnipotens Deus quibusdam à tergo exercitum sequentibus ostendit. Viderunt enim signum admirabile, Crucis Dominicæ effigie supra Episcopi domum rutilare, tantà luminis claritate & splendore, vt nec conspici facile posset, nec vllis verbis exprimi. Quod sanè Christus Dominus idcirco mortalibus apparere voluit, vt per id liceret perspicuè animaduerti, sanctum Episcopum mundo huic & eius cupiditatibus atque desiderijs esse crucifixum. Postquam autem Dodo ferocissimus cum socijs peruenit Leodium, (author villam vocat) cœpit armis perstreperè, socios prouocare, sanctum Dei sacerdotem hinc inde perquirere. Eius ergò vesani satellites, dictis eius parentes, effringunt fores, discindunt sepes, in hortem atrociter irruunt, haud secus ac lupi in agnos, Eo armorum strepitu excitatus Episcopus, surgit è lecto, manu corripit gladium, contra hostes sese defensurus. Sed confestim sententiam mutans, abijcit gladium, Dominumque sic precatur; Eripe me de inimicis meis Deus meus, & ab insurgentibus in me libera me; quoniam neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine, propter quod insurrexerunt aduersum me fortes & iniqui. Ecce synagogæ potentium quæstuerunt animam meam; quam, oro, vt in pace suscipias, qui es miserator & misericors Dominus.

Cap. 17.

Vident quidam signum Crucis supra sancti viri domum.

Irruentibus hostibus arreptum gladium vir sanctus mox abijcit.

Hæc cum lachrymis illo orante, impij latrones procaciter insultabant, lanceasque in parietes defigentes, in domum irrumperè nitebantur. Sed duo beati viri nepotes, Petrus & Andolerus, fortiter sese illis opponebant. Ait autem Episcopus; Si me, filij, hætenus verè amâstis, obtemperate nunc consilio meo, & peccata vestra confitemini, atque orate pro inuicem, vt saluemini. Respondit Andolerus; Ignem, pater charissime, in nos immittere conantur, vt nos pariter exuramur. Vir sanctus ait; Nolite, filij, timere ignem illorum. Potest dextera Domini nos eripere ab hoc præsentis discrimine. Illos autem, vt vereor, sempiternâ excipiet ignominia. At tamen vos, qui eius cædis participes fuistis, sententiam vltionis libentibus animis excipite, fatius est enim temporarias luere poenas, quàm apud inferos puniri igni sempiterno. Cùm sic omnes confirmasset, & sacerdotali autoritate corroborasset, nepotes iussit foras egredi, vt possent se Domino hostias immolare. Parent illi pontifici, exeunt ad hostes intrepidi, cæduntur ab impijs, à Christo in cælis eorum animæ coronantur.

Cap. 18.

Duo eius nepotes trucidantur.

Deindè

Cap. 19.

Et alij mul-
ti.

S. Lamber-
tus interfi-
citur.

Ad sepul-
crum eius
auditor ca-
lestis melo-
dia.

Deinde pater egregius & antistes constantissimus, in pavementum pronus proster-
nitur, brachijs instar Crucifixi expansis, & Dominum attentissimè deprecatur. Inter-
im intrò ingrediuntur furentes aduersarij, ad vnum omnes interficiunt, quos illic in-
uenère. Vnus autem ex illis immanissimi furoris œstro percitus, in tectum ascendit,
& sanctum antistitem humili prostratum cernens, telo eum percutit. Ità vir beatissi-
mus felici martyrio coronatus, ad patriam caelestem diu concupitam migravit. Eius
sacrum corpus pauci tandem, qui illorum sicariorum manus euaserant, nauì celeri-
ter imposuère, & Traiectum aduehentes, in Apostolorum principis ecclesia honorifi-
cè tumularunt. Vbi tum sanè odor suauissimus sentiebatur, omnium aromatum
vincens fragrantiam. Nec Angelorum officia eius sepulcro defuère, qui illud custodi-
entes, caelestia illic carmina deprompserunt. Crebrò autem, qui propius habitabant,
eò se conferebant, vt possent certius experiri, quid illa sibi vellet melodia, quinam
essent illi cantores, & quidnam çanerent. Sed quo curiosius explorare cupiunt, eo
cantus ille fit remotior, retrò autem illis abeuntibus, voces percipiunt suauissimas.
Porro omnis ferè prouincia eò aduertans, luxit eius ab sentiam suprà quàm dici que-
at. Casus est martyr eximius quinto decimo Calendas Octobris, regnante Deo viuo
& vero in secula seculorum.

F. Laurentius Surius pio Lectori.

Author huius historiae sequens eum, qui primus scripsit beatissimi antistitis &
martyris Lamberti vitam, non satis exprimit veram causam caedis eius. Sunt,
qui scribant, primum authorem historiae huius, eam noluisse aperire, quòd tum ad-
huc superesset Carolus Martellus & alij propinqui Pipini principis, propter cuius
pellicem occisus est. Itaque pauca hinc libuit ex Sigeberto & alijs adscribere, vt cer-
tius norint, si qui ignorant, quam ob causam vir tantus occisus sit.

Sigebertus Chronici sui anno 698.

Vera causa
caedis S. Lam-
berti.

Sanctus Lambertus Pipinum principem increpare ausus, quòd pellicem Alpai-
dem Plectrudi legitimæ vxori suæ superdixerit, à Dodone fratre ipsius Alpaidis
Leodij martyrizatur, & Traiecti tumulatur. Idem ferè testatur in Chronicis suis
Regino Abbas, & Marcellinus presbyter in Vita sancti Suiuiberti, quæ est Tomo 2. die
prima Martij.

APPENDIX AD VITAM S. LAMBERTI, QVAM
EX QVODAM MS. EXEMPLARI COLLEGI, IN QVA
pleraque habentur, in superiori historia partim omissa, partim ob-
scurius annotata. Sunt autem fide digna, & cum
alijs historys consentiunt.

S. Lamber-
ti parentes.



SANCTVS Lambertus patrem habuit Aprum, matrem Heri-
plindem, ambos multa nobilitate conspicuos. Pater in Regis pa-
lario inter illustres viros excelluit. Dagobertus tum apud Francos
rerum potitus, regnum Austrasie filio Sigeberto tradidit, adhi-
bens ei quasi tutores Cunibertum Coloniensem Episcopum, &
Pipinum primum, S. Gertrudis & Begga parentem. Porro ab ipsis
incunabilis gratia Dei haud vulgaris puerum Lambertum orna-
uit, vt inde liceret animaduerti, qualis quandoque futurus esset. Pater autem eius
non ingratus Deo, qui tanta ipsi promitteret de filio, commendauit eum literis &
pietate imbuendum beato Landoaldo, viro & sapientia, & doctrina, & sanctitate cla-
ro. Is Romane Ecclesie presbyter fuit, à Martino Pontifice beato Amado Traiectensi
Episcopo missus adiutor in ministerio verbi, à quo ordiuatus Archipresbyter, eo ab-
sente, nouem annis rexit eam ecclesiam, vsque ad S. Remacli Episcopatum. Quæ au-
tem bonus puer Lambertus apud eum egerit, vtque ab eo institutus fuerit, in vita be-
ati Landoaldi Lector inueniet, quæ est Tomo II. 19. Martij.

Vide vitam
S. Landoal-
di in 2. To-
mo, quæ his
consentit.

Postea autem à beato Landoaldo ad patrem reuersus, ad sanctum Theodardum
Episcopum ab eo adductus est, quippe cuius multa & in Ecclesia, & in aula Regis au-
thoritas & admiratio esset. Apud què sanctus adolescens ad eò profecit, vt omnibus
non solum exemplo, sed etià admirationi esset, volebatque S. Theodardus eum sibi
ex

ex nomine designare successorem, nisi Canonum autoritas obstitisset. Et tamen, Deo sic volente, illi successit ab impijs interempto, fuitq; in primis charus Regi Childerico, qui non dubitaret pectus eius domicilium esse spiritus sancti, & linguam verifatis organum. Totum quoque Austrasia regnum & Regis aulici, cum suscipiebant & reuerebantur. Cæso autem Childerico, iussus est abire in exilium. A quo post septennium honorifice reuocatus per Pipinum magistrum equitum, strenue functus est, ut antea, munere suo, & a pseudo christiano luxatam & corruptam Ecclesiasticæ institutionis disciplinam reformauit. Ut verò Landradam sanctissimam virginem tumularit, in eius Landradæ historia, quæ Tomo 4. die 8. Iulij habetur, dictum est.

Porro Pipinus Princeps, cætera egregius, vno malo tam multa bona corrumpebat, contempta legitima vxore, Alpaidi pellici nimium addictus. De eo sanè hic Author testatur, cum nihil ad gloriam, nihil ad potentiam vel felicitatem ei deesset, nunquam eius industria fortunam fuisse superiorem. Et tamen cum multis esset auctus victorijs, seipsum vincere non potuit, molli libidinis telo prostratus. Id verò, cæteris ferè Episcopis dissimulantibus, Lambertus præ zelo domus Dei ferre non sustinens, opportunè, importunè arguebat principem, qui si ut in cæteris, ita & in hoc libenter audisset recta monentem Episcopum, rectius consulisset sibi. At illa maligna mulier, molestè ferens Pipinum à sui amore reuocari, Dodonem fratrem suum, Pipino familiarem, genere & opibus præstantem, hortatur, ut nè sinat Lambertum tantum posse apud Pipinum, ut cogatur ipsa ab eo recedere in dedecus natalium suorum. Ille verò agit cum suis, datque operam, ut Episcopi conatus impediatur. Sed videns eum perstare in sententia, nec contra iustitiam cuiusquam faciem vereri, amicis quibusdam sororis ultionem permittit. Ex ijs Gallus & Rioldus cum omnibus suis valde cœperunt vexare Episcopum familiam, nullum calumniæ aut molestiæ genus præmittentes, ut vel sic Episcopi suorum causa cessaret molestus esse Pipino propter Alpaidem. Sed vir iustus, ut leo confidens, iustitiæ patrocinium nulla ratione deseruit. Tandem improbi illi ab Episcopi cognatis cæsi sunt, molestissimi è id ferente Dodone, & causam cædis in sanctum conferente.

Per id tempus Pipinus princeps in Iopiliam villam aduenit. Venit etiam eò vir sanctus, ab eo tanquam pro regni tractandis negocijs euocatus. Ibi tum & Pipinus & pellex animos iratos vultu sereno tegunt, alij iram dissimulant, alij latitiam simulant, plerique pro suo quisque arbitrato in varias se formas transmutant. Valdè autem pellex in id incumbere, ut per aliquem posset Episcopi animum sibi conciliare, ut vel in præsentiarum abstineret à principis reprehensione. Apparatur conuiuium, Episcopus inuitatur, latantur aulici omnes. Princeps oblatum sibi à pincerna poculum, innuit Episcopo offerendum, benedictionis loco habiturus, si à consecrata manu ipse poculum acciperet, quod Maximus Imperatorem olim nouerat expectasse à beatissimo Martino Episcopo. Et Episcopus illud quidem Pipino tradidit, cuius principis reliqui proceres secuti exemplum, optabant à sancta Episcopi manu sibi poculum portigi. Cunctis igitur certatim id expetentibus, & confusè sese ingerentibus, ut alij alios anteuertant, ipsa quoque pellex clam suam inserit manum, ut vel sic possit ex sancti viri manu poculum accipere. Sed ille fœminæ insidias deuigans, & ad Principem conuersus, de mulieris temeritate conqueritur, quòd calliditate quadam coheretur notam ipsi inurere inuisæ Deo cõmunionis. Surgensq; à mensa, ab aula vult recedere, & omnis illa conuiuii iucunditas perturbatur. Nec sic tamen quiescit verfuria mulieris, sed vesperi volenti recedere Episcopo mandat princeps, illa suggerente, nè in salutata sua coniuge recedat. At Episcopus magna animi constantia, Ego verò, inquit, o princeps, restor lesam spem vitæ meæ, me nunquam adulteræ communicaturum, prohibente Apostolo, nè commisceamur fornicarijs. Te verò illi communicare valde doleo, te nolle respicere molestè fero, & timeo sanè impendère tibi iram Dei. Cernens ergo pellex, si diutius viuat Lambertus, timendum sibi esse, nè à Pipino separetur, omnia Dodoni significat, & oleum camino addens, obrestatur eum, ut oculus eum tollat è medio.

Ita ergo & cognatorum cædem & sororis discrimen ulturus Dodo, totum se accingit ad perdendum sanctum Episcopum, qui iam præsciebat necem suam. Deinde perpetratum est illud immane parricidium, quemadmodum superior historia continet. Pauci autem ex Episcopi socijs fuga clapsi, corpus sacrum abspontarunt Traiectum. Volat mox fama per populos, paucor & horror occupat omnes, paucor, nè princi-

Succedit S. Lambertus S. Theodardo in Episcopatū.

Cogitur exulare: post reuocatur.

S. Lambertus obiurgat Pipinū propter Alpaidem.

Gallus & Rioldus impiissimi eius amici occiduntur.

Vide quam abominatur vir sanctus pellicis cõmunionem.

1. Cor. 5.

Cæditur episcopus in gratiā pellicis.

principis animum offendant: horror, ob eadem tanti viri. Lugent Traiectenses se pio patre orbatos, & tamen vix audent debitam illi prestare reuerentiam, vix lugere charos cum illo peremptos, vix execrari homicidas. Exposito in portu sacro corpore, immensus fit populi concursus, & quanti eum omnes fecerint, testatur communis omnium planctus. Inde infertur in S. Petri basilicam cum Psalmis & canticis, Clerus populusque agit vigilias. Cupiunt omnes sacra lambere vestigia, magno se beneficio auctos credunt, quibus datum sit sacra membra exosculari. Interim miri quidam cernere licebat, quemadmodum à maioribus accepimus, cunctis sine repulsa ad osculandum admissis, si qua pellex accederet, quasi turbine quodam exagitata, retrocedere compelli. Apparebat inde, quam inuisa Deo & sancto martyri esset illa pellex detestabilis. Tanta autem formido iniecta est Traiectensibus, eam repulsam cernentibus, vt dignum tanto viro monumentum parare non auderent. Itaque cum in paterno sepulcro religiose condiderunt.

Nota, factum eius corpus nulla pellex potest contingere.

Mox verò diuinitus declarari cepit, quanta apud Deum sanctus martyr gratia flagret in cælis. Apparuit enim nocte Amalgisilo thesaurario, & blandè eum compellans Roman, inquit, iuimus: Roma redimus, visitaturi Dodonem & complices eius. Sanguis enim innocentum, qui mecum pro Christo effusus est, à Deo vindictam experit. His dictis, euanuit. Veram autè fuisse visionem, res ipsa declarauit. Dodonis enim viscera omnia statim computruere, eaque mirè foetentia per os reiecit: ac tandem propter nimiam foetoris intolerantiam corpus eius in Mosam proiectum est, vermibus & tabe corruptum. Qui autem sanctum Episcopum interfecerat telo suo, cum fratre suo congressus, illum occidit, & pariter ab illo peremptus est. Denique intra anni spatium vix quisquam euasit ex ijs, qui eius cædis participes fuerant: si qui verò superfuere, illi adeo aut sensibus, aut censu & rebus destituti sunt, vt illos felices ducerent, qui celeri morte absumpti fuerant. Leodij, vbi sanctus Episcopus occisus est in cubiculo illo, vbi sanguinem fudit, sapius visa sunt luminaria diuinitus accensa, ita vt tota domus tanto compleretur splendore, vix vt oculi in eum possent intendere.

Idem testatur Sigebertus in Chronicis.

Vltio diuina in occisores viri Dei.

Miracula.

Secuta sunt inde multa miracula, quibus pauca annotabimus. Leoduinum quendam vir sanctus semel atque iterum per visum admonuit, vt pectinè ipsius optimum, ab vxore eius sublatum, restitueret. Sed cum tertio admonuisset, nec mulier restitueret, ictu insanabili percussit eum in pectore, & sic pectinem recepit ab inuito.

Aldigisus quidam ad martyrij eius locum per visionem excubare iussus, & Raginfredus eundem locum emundare, ambo amissum oculorum lumen receperunt.

Virgo Oda itidem caeca, cum multa fide veniens eò, cum iam esset loco proxima, inuocato martyre, pro voto obtinuit, quod volebat. His alijsque augebatur recens veneratio noui patroni, & accensa populi pietas ad deuotio, basilicam ei extruxit. Lectum etiam fabricatum in eo loco reposuerunt, in quo telo percussus occubuit.

Extruitur basilica.

De translatione S. Lamberti.

Ista verò Leodiensium deuotio adeo grata fuit Deo, vt iam crebris admonerentur visionibus homines fideles, vt sanctus martyr Leodio, vbi cæsus erat, restitueretur. Porro S. Hubertus, martyris discipulus & successor, non sibi contemnendam ratus Dei & martyris voluntatem, anno Episcopatus sui tertio decimo sarcophagum sancti patris aperiens, corpus integrum & incorruptum & miros spirans odores inuenit, vestes mutauit, & priores seruandas sigillo communiuit: sicque sacrum corpus Leodium transtulit. Eam translationem Deus miraculorum signis approbavit. Njuellæ enim populo quiescente, cæcus lumen recepit. Paulopost apud Harualt paralyticus ad feretrum sanatus est, quibus in locis mox condita sunt basilicæ in sancti martyris honorem. Cum autem Leodio propinquarent, quæ illic Cleri & populi fuerit processio, quanta vndique confluentium exultatio, quam profusa omnium liberalitas in offerendis sancto martyri muneribus, quanta denique fidelium precandi & vota nuncupandi puritas, facilius possunt viri sapientes secum reputare, quam quisquam oratione vel scripto explicare. Habes, Leodium, tuum gaudium: obtines speciale patrocinium: atque hinc coepit tui profectus initium. Per hunc in urbem euecta, è filia prouehis in matrem. Per hunc in pontificiam promotam sedem, in omnem profecisti honestatem. Plerisque alijs urbibus in senium quodammodo abeuntibus, tu per hunc effloruisti in pulchræ iuuentutis statum. Protegit te enim suis suffragijs sanctus martyr, qui te hucusque prouexit, vt inter vrbes merito & nomine prediceris. Ab eo verò tempore tot illic edita sunt miracula, vt numerari non possint: quando omnibus per

Corpus eius post 13. annos incorruptum, transfertur Leodium.

Leodij encomion.

beati

beati Lamberti merita Deum illic inuocantibus in veritate, nunquam non patuit diuinæ misericordiæ ostium.

VITA S. HILDEGARDIS ABBATISSÆ IN MONTE S. ROBERTI PROPE BINGIUM, TRIBVS LIBRIS

comprehensa: Authore Theodorico Abbate Benedictino. Claruit

is Anno 1200. estque diuersus à Theodorico

Abbate S. Trudonis.

PROLOGVS AVTHORIS.



Ominis venerabilibus Ludouico & Godefrido Abbatibus, Theodoricus humilis seruorum Dei seruus, Salutem cum deuotis orationibus.

Authoritatis vestræ præceptum accepi, vt post Godefridum virum ingenio clarum, vitam sanctæ ac Deo dilectæ Hildegardis virginis, (quæ ille honesto stylo inchoauit, sed non perfecit) in ordine redigerem, & quasi odoriferis floribus sceta centexens, visiones eius, gestis suis insertas, sub diuisione librorum, in vnus corporis formam redigerem. Visum est mihi hoc opus viribus meis nimis arduum, quin etiam & verecundum, vt scilicet quasi quidam arbiter federem, & de alieno opere sententiam tenerem, cum ecce dubio & anxio influxit animo, quod vires quas imperitia denegat, charitas miniftrat: & melius esse, cum pudore hominum ferre ridiculum, quàm obedientiæ subire periculum. Itaque parui eo modo, vt præfati viri liber, primæ positionis locum obtinens, nullam suæ dispositionis patiatur iacturam: Deinde secundus liber, visionum pulcherrimum & admirabilem textum: Tertius, miraculorum quæ mirabilis Deus per eam operari dignatus est, à nobis digestam, diuisam & ordinatâ contineret scripturam. Itâ præcedentis Scriptoris non minuetur gloria, & ad veram sapientiam, cælestemque visionem & diuinam virtutem legentium incitabitur memoria. Quis enim bonus non magis incitabitur magnis affectibus ad vitam perennem, sanctæ & piæ & iustæ viuendo, anhelare, cum viderit gemmam præclaram, tot ornamentis virtutum, videlicet virginitatis, patientiæ simul & doctrinæ, tam insigniter radiare? Idcirco dedimus operam, nè in absconso vel sub modio accensa lucerna Christi poneretur, quasi occultanda, sed super candelabrum posita, luceret omnibus qui in domo Dei sunt, vitæ, verborum, & morum splendens exemplis imitanda. Quod si quid in hac re indocta obsequens peccauit temeritas, benigna iubentium Dominorum indulgeat charitas: totumque suo delictum ascribat studio, quæ tam graui nos imbecillos voluit onerare operis negotio. Igitur vt qualitas eiusdem operis clarius eluceat, hæc epistola ei cum subiectis capitulis præscribitur, vt quid vbi lector inuenire debeat, citius agnoscatur.

Math. 5.

ARGVMENTA CAPITVM PRIMI LIBRI.

- 1 De natiuitate, oblatione, & educatione sanctæ virginis, & quomodo ad scribendum illustrata sit claritate diuini luminis.
- 2 Quomodo in monastica professione sub sacro velamine profecerit, quanuis continuos languorum dolores sæpè sustinuerit.
- 3 Quod, cum scribere reuelata sibi in spiritu dubitaret, infirmabatur: cum verò ab Abbate suo adhortata scriberet, rursùm sanabatur.
- 4 Quod Papa Eugenius à Treberi nuncijs & literis suis eam visitauit, & ad scribendum ea quæ in spiritu videbat, eam animauit.
- 5 Quod infirmitate languit, cum locum cælitus ostensum, cum puellis suis adire demorata fuit.
- 6 Quod toties inualitudine laborauit, quoties supernæ visionis iussa perficere tardauit.
- 7 Quod locum suum precio & concambio à proprietarijs absoluens, Moguntinū Episcopum defensorem elegit: iterumque correpta, iuit, & eum ab ecclesia sancti Disibodi absoluit.
- 8 Quod ad actiua vitæ seruans laborem, contemplatiua partem prælegit meliorem: & quod de speculatione sua scripsit ad monachum Guibertum Gemblacensem.
- 9 Quod speculationis modum mirum habuit & valde rarum, & quod modo in actiua, modo desudabat in contemplatiua.